

Наукові перспективи
Видавнича група

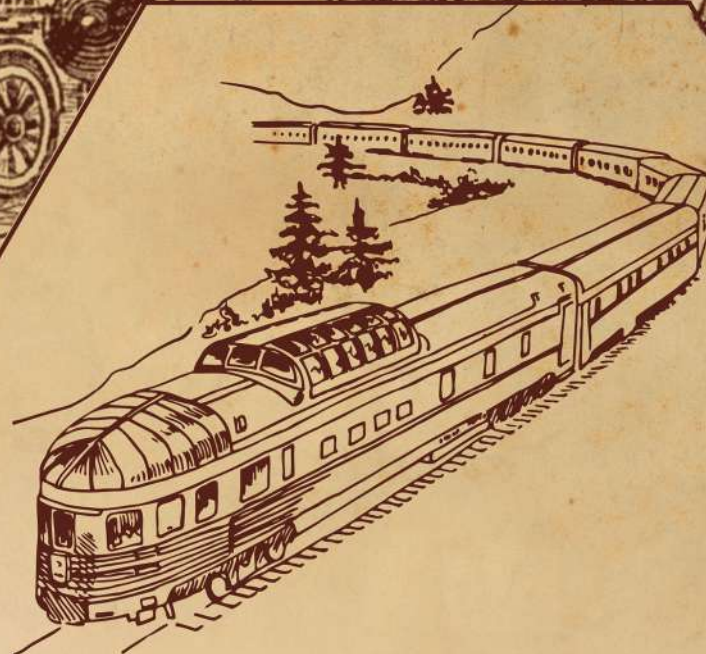
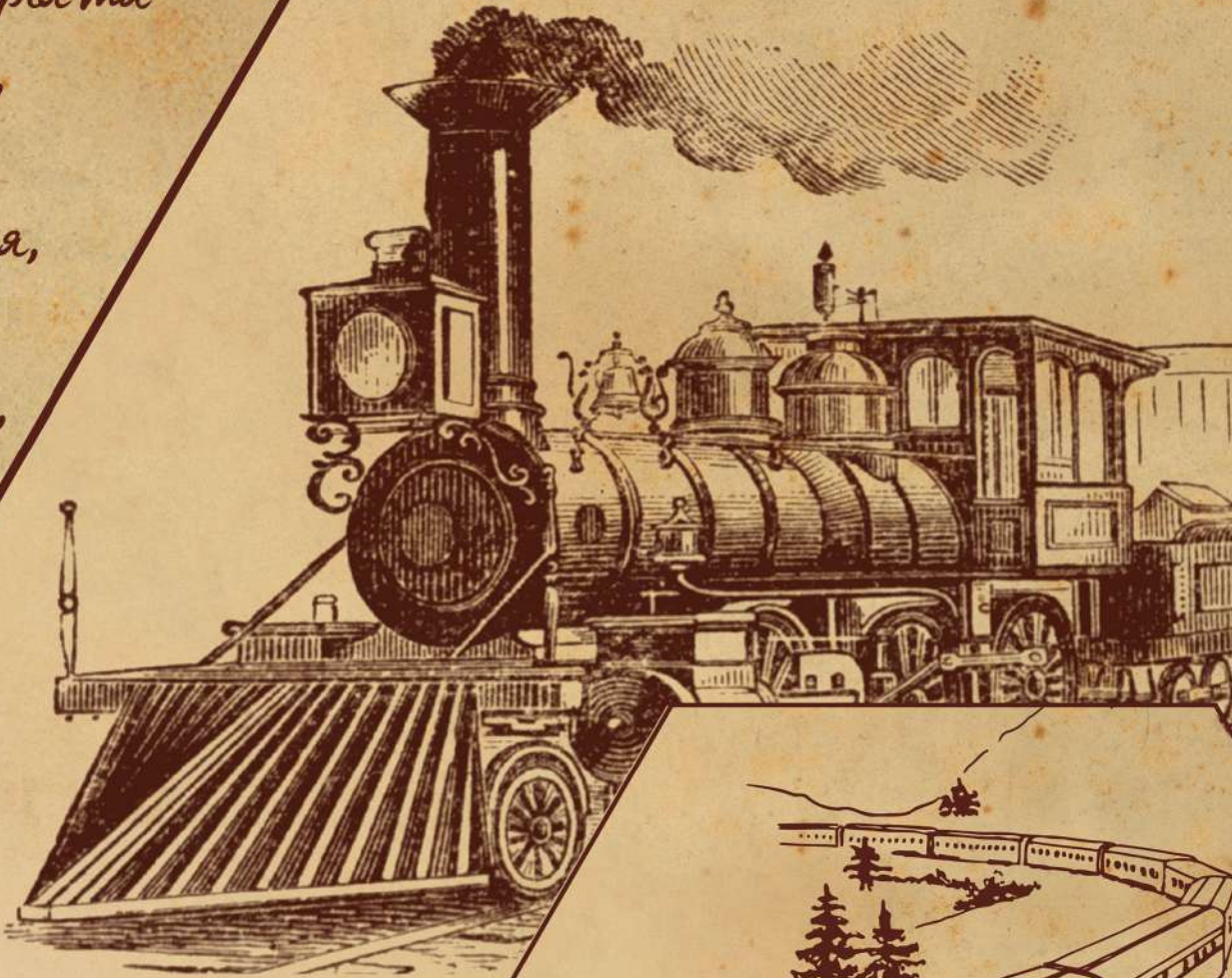

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ У СУЧАСНІЙ
НАУЦІ

№6(24)

2024

*Серія: історія та
археологія,
державне
управління,
економіка,
педагогіка,
техніка,
право*

*Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління
Асоціація науковців України
Науковий парк Національного Авіаційного Університету*

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Актуальні питання у сучасній науці»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка»,
Серія «Державне управління», Серія «Техніка»,
Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 6(24) 2024

Київ – 2024

*Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration
Association of Scientists of Ukraine
Scientific Park of the National Aviation University*

within the work of the Publishing Group "Scientific Perspectives"

«Current issues in modern science»

*("Pedagogy" Series, "Law" Series, Economy Series,
"Public Administration" Series, "Technology" Series,
"History and Archeology" Series)*

Issue № 6(24) 2024

Kyiv – 2024

«Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2024. № 6(24) 2024. С. 1257.

Свідоцтво про державну реєстрацію Серія Серія КВ № 25116-15056Р.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із з права (спеціальність - 081 Право), економіки (спеціальність - 076 Підприємництво та торгівля), педагогіки (спеціальність - 014 Середня освіта) та державного управління (спеціальність - 281 Публічне управління та адміністрування).

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2023 № 185 журналу присвоєно категорію "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія)

Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 11.06.2024, № 3/6-24).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), Міждержавної гільдії інженерів консультантів, громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Журнал публікує оригінальні дослідницькі та оглядові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів державного управління, права, економіки, історії, педагогіки, техніки для їх інтеграції у європейський, світовий науковий простір. Цільова аудиторія: науковці, працівники вищих навчальних закладів та наукових інституцій, здобувачі вищої освіти, а також фахівці тематики журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор: Даниїл Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Балабасва (Дорошенко) Катерина Вікторівна - кандидат технічних наук, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Герасименко Юлія Сергіївна - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України (Біла Церква, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Закієв Іслам Муса-Огли - старший науковий співробітник кафедри підтримання льотної придатності авіаційної техніки Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Іванченко Євгенія Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

- Ігнатович Сергій Ромуальдович - доктор технічних наук, професор, завідуючий кафедрою конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- Кавиліна Ганна Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Кардаш Оксана Любомірівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматичної, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Карускевич Михайло Віталійович - доктор технічних наук, професор, професор кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Катеринчук Іван Степанович - доктор технічних наук, професор кафедри телекомунікаційних та інформаційних систем Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Кінзерявий Василь Миколайович — кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- Ковтун Владислав Юрійович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Корченко Анна Олександрівна — доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Корченко Олександр Григорович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Крижина Наталія Павлівна – доктор наук державного управління, професор, Заслужений лікар України, директор Навчально-Наукового медичного інституту Київського міжнародного університету (Київ, Україна)
- Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (Київ, Україна)
- Маслак Тетяна Петрівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Ніколас Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методикі її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- Новак-Каляєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

- Оніщенко Наталя Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПрН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Орлова Наталя Сергіївна — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- Сидоренко Вікторія Миколаївна — асистент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Сирник Ярослав - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
- Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Терещенко Юрій Матвійович — доктор технічних наук, професор, лауреат Державної премії в області науки і техніки України, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- Хохлачова Юлія Євгенівна — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталя Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Якушенко Олександр Сергійович — кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «ЕКОНОМІКА»

Kukharuk A.D., Ovsiienko S.S. <i>DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ACTIVITIES OF INDUSTRIAL ENTERPRISES BASED ON INTERNATIONAL PARTNERSHIP</i>	18
Арсененко І.А., Байтеряков О.З., Донець І.А., Донченко Л.М., Левада О.М. <i>ПРЕДМЕТНА СУТНІСТЬ ФОРС-МАЖОРНИХ ОБСТАВИН І ЇХ ВПЛИВ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ</i>	28
Бавровська Н.М., Іванченко В.А., Новаковський Д.Л. <i>ІНТЕГРАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В МІСТОБУДІВНИЙ КАДАСТР: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД</i>	45
Вдовенко Н.М., Коробова Н.М. <i>МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗБАР'ЄРНОЇ СФЕРИ У ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ В АСПЕКТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ</i>	57
Дудченко І.А., Корогодова О.О., Черненко Н.О., Глущенко Я.І. <i>МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ЕНЕРГЕТИЧНОМУ СЕКТОРІ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ СМАРТ-МІСТ</i>	69
Захарченко Н.В., Обнявко В.О. <i>ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ВИНОРОБНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ: СТРУКТУРА, ЗАВДАННЯ, РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ</i>	82
Круковська О.В., Кондрат О.Б., Стрельченко Н.М. <i>ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ЛОГІСТИЦІ: ВІД АВТОМАТИЗАЦІЇ ДО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ</i>	94
Крючко Л.С., Онищенко Н.О., Дубова А.М. <i>МАРКЕТИНГ В СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ ПОСЛУГ</i>	106
Мединська Н.В., Новаковська І.О., Близнюк В.В. <i>ВПЛИВ РЕНТНИХ ПЛАТЕЖІВ НА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ Й ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ СЬОГОДЕННЯ ТА В ПЕРІОД ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ</i>	118

Онофрійчук О.П., Лішук Н.В., Далюк Н.Я., Бригідир П.В., Соколовський Д.І. 131
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Хоменко Н.В. 143
МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Щитов Д.М., Мормуль М.Ф., Щитов О.М. 150
РЕГРЕСІЙНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ АУТСОРСИНГУ В УКРАЇНІ В МИРНИЙ ТА ВОЄННИЙ ЧАСИ

СЕРІЯ «Державне управління»

Бельська Т.В., Радіонов В.С. 169
МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ОРГАНІЧНИМИ ВІДХОДАМИ

Богданенко А.І. 180
ІНТЕГРАТИВНА ХРИСТИЯНСЬКА ТЕОЛОГІЯ В НАУЦІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Бурик М.М. 193
МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІЙ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Войтик О.Є. 211
ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Гоняк Т.В., Лукашевська У.Т. 220
ВПЛИВ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ У ДЕРЖАВНИХ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Єфіменко І.В. 231
ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВПЛИВ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Криштанович М.Ф. 239
КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ В ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОМУ ПАРТНЕРСТВІ: ВИКЛИКИ Й НАСЛІДКИ

Кудрявський І.В. 248
КОНТРОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ У СТАНОВЛЕННІ ДЕРЖАВНИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Курашкевич А.П., Волошин В.Д. <i>ПЕРЕВАГИ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБИГУ В ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУТАХ УКРАЇНИ</i>	266
Кухарчук П.М. <i>МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ</i>	276
Матвєєнко І.В. <i>МОДЕЛІ ВПЛИВІВ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ</i>	284
Петькун С.М., Власенко В.О., Мельник І.В. <i>СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА</i>	296
Петькун С.М., Стороженко Л.Г., Стороженко В.І. <i>ЦІННІСНІ ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ</i>	304
Прокопенко С.Л. <i>ЦИФРОВІЗАЦІЯ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ: ВПЛИВ НА ЯКІСТЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	317
Радиш Я.Ф. <i>НЕБАНКІВСЬКА ФІНАНСОВА УСТАНОВА ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ</i>	329
Сидорчук О.Г. <i>МОДЕРНІЗАЦІЯ СФЕРИ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ШЛЯХОМ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА</i>	338
Труш А.С. <i>СТАНОВЛЕННЯ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ</i>	350
Черкаска Л.В. <i>МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ НА ЗАСАДАХ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ В УКРАЇНІ</i>	358
Шиян А.А., Нікіфорова Л.О., Жарінов С.С. <i>ІНТЕГРАЦІЯ ЕЛЕКТРОННИХ РЕЄСТРІВ В СИСТЕМУ URIS ЯК ШЛЯХ ОПТИМІЗАЦІЇ ФОРМУВАННЯ ГРУП ЕКСПЕРТІВ В МЕЖАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НАУКОВОЇ СФЕРИ</i>	368

Шліхтенко Л.А. 382
*ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ: МІЖНАРОДНИЙ
ДОСВІД*

Шульський І.В. 394
*МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ
РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД*

СЕРІЯ «Право»

Базалицький В.І. 406
*ВРЕГУЛЮВАННЯ ПИТАННЯ ОБРОБКИ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ
ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ У ЗАГАЛЬНОМУ РЕГЛАМЕНТІ ІЗ
ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ (GDPR)*

Барінова Д.О., Зуб К.Р. 420
*КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАСИЛЬСТВО В РОДИНІ:
ОХОРОНА ПРАВ ПОТЕРПІЛИХ*

Бєлкін Л.М. 434
*МЕДІАБЕЗПЕКА В УКРАЇНСЬКОМУ СЕКТОРІ YOUTUBE В КОНТЕКСТІ
«ДИСКУСІЇ» ПРО ЛЕГІТИМНІСТЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ*

Бєлкін М.Л. 450
*ПРОЦЕСУАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ УТОЧНЕННЯ ПОЗОВНИХ ВИМОГ
У ПОЗОВНОМУ ПРОВАДЖЕННІ*

Бухтіярова І.Г., Бухтіяров О.А. 461
*ПУБЛІЧНА СЛУЖБА В МИТНИХ ОРГАНАХ: ПРИНЦИПИ,
ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ*

Бучинський О.Й. 474
*ДЕТЕРМІНАЦІЯ КОРУПЦІЇ В МІСЦЕВИХ ОРГАНАХ ВИКОНАВЧОЇ
ВЛАДИ ТА ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ*

Василевич В.В., Левченко Ю.О. 484
*КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ
ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ*

Власенко Є.С., Копачинська О.І. 494
*ДОБРОВІЛЬНА ВІДМОВА СПІВУЧАСНИКІВ У НЕЗАКІНЧЕНОМУ
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ*

Дрок І.С. <i>ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ НЕДИСКРИМІНАЦІЇ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ</i>	506
Коваль В.Р. <i>ЗАГРОЗИ ТА ІНШІ ФАКТОРИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЕЛЕКТРОННОГО БАНКІНГУ</i>	516
Левківський Ю.А. <i>ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ ЕКСПЕРТА З ПИТАНЬ ПРАВА У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ</i>	527
Лукашевич С.М. <i>ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО З'ЯСУВАННЯ ГЕНЕЗИСУ ПОНЯТТЯ «СУДОВИЙ РОЗСУД»</i>	536
Маньгора В.В., Маньгора Т.В., Пономаров М. <i>СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИРІШЕННІ СПОРІВ ШЛЯХОМ ПОСЕРЕДНИЦТВА В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ</i>	545
Москвін Б.Ю., Стріяшко Г.М. <i>ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНФОРМАЦІЇ В ПОДАТКОВОМУ КОМПЛАСНСІ ДЛЯ УСУНЕННЯ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ</i>	560
Наумов Н.Е., Логінова М.В. <i>ЗВІЛЬНЕННЯ СПІВРОБІТНИКІВ ПОЛІЦІЇ ЯК ЗАВЕРШАЛЬНИЙ ЕТАП ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ</i>	572
Наумов Н.Е., Лопасєва О.М. <i>МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ</i>	582
Панфьоров П.І. <i>НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В ЗАПОБІГАННІ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ</i>	588
Присяжнюк О.А. <i>ОКРЕМІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ</i>	601
Романюк М.В., Тимошенко Ю.П. <i>ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ НЕЗАКОННИМ ЗАВОЛОДІННЯМ ЗЕМЛЕЮ</i>	610

- Сидоренко В.В., Дем'янчук Ю.В., Добренька Н.В.** 620
ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СТАДІЙ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
- Стрельченко О.Г., Корж-Ікаєва Т.Г., Ватанха Т.В.** 635
ХАРАКТЕРИСТИКА ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПРОХОДЖЕННЯ
- Тихомиров Д.О., Петровський А.В.** 648
ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС СТОРІН ЯК УЧАСНИКІВ СПРАВИ ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ
- Халюк С.О.** 658
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ
- Чернобук В.В.** 667
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕДІАЦІЇ В АМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ
- Шевель А.І.** 676
СМЕРТНА КАРА В США: ЗАКОН ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ

СЕРІЯ «Педагогіка»

- Авдєєв С.В., Авдєєва О.Ю., Анічкіна О.В., Євдоченко О.С., Писаренко С.В.** 684
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗАСОБАМИ ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «АГРОХІМІЯ»
- Антонова В.А.** 698
ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ ЗА ДОПОМОГОЮ КОЛОКАЦІЙ
- Бабюк Т.Й., Каньоса Н.Г.** 708
ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФОРМА ВЗАЄМОДІЇ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА СІМ'Ї
- Бенера В.Є.**
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ТЬЮТОРСЬКИХ ПРАКТИК ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НА ПРАКТИЦІ У РОБОТІ ЗІ СТАРШОКЛАСНИКАМИ

- Біда О.А., Чичук А.П., Кучай Т.П.** 732
ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СОЛІДАРНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
- Білинська Х.В.** 742
ДИСТАНЦІЙНА ФОРМА НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ПРИРОДНИЧИХ ФАКУЛЬТЕТАХ ЯК ФАКТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ
- Бурка О.М., Столбинська О.В.** 749
СИСТЕМА ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ КЛІНІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ОЦІНКИ
- Вакуленко А.І., Негода Л.О.** 757
ПРИЧИНИ ДЕМОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
- Варга Л.І., Кончович К.Т., Гала М.В.** 768
ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ОСНОВІ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ТА КРАЇНОЗНАВЧИХ МАТЕРІАЛІВ
- Галатюк М.Ю., Галатюк Ю.М.** 777
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
- Григоренко Т.В.** 787
ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ
- Гуцало Л.В., Маркевич О.В.** 798
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ: ЗАКОНОДАВСТВО ТА ПРАКТИЧНЕ ВТІЛЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ НАУКОВОГО ЛІЦЕЮ ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА)
- Житнухіна К.** 813
СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ В ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Зеленська О.П.** 823
РОЛЬ І МІСЦЕ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ АСПІРАНТІВ (АД'ЮНКТІВ) У НЕЛІНГВІСТИЧНІЙ АСПІРАНТУРІ (АД'ЮНКТУРІ)

- Златовласова О.В., Кривда Л.Р.** 843
*МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ РОЗВИТКУ УСНОГО ІНШОМОВНОГО
МОВЛЕННЯ*
- Клочок О.М., Чернецька Ю.І.** 855
*СОЦІАЛЬНА ТЕРАПІЯ ЯК ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ:
ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ, ВИДИ І МЕТОДИ РЕАЛІЗАЦІЇ В
ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ*
- Колечинцева Т.С.** 871
*ОСОБЛИВІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙ З ФІЗИКИ ПРИ ДИСТАН-
ЦІЙНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ
МОРСЬКОГО СПРЯМУВАННЯ*
- Кочмар Д.А., Будз І.Ф.** 879
*ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ФОНЕТИЧНИХ НАВИЧОК
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ*
- Кравчук Н.П., Рябошапка О.В.** 889
*ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ
ЗДОБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ*
- Крижановський В.П.** 902
*ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ
ПРИ НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ В КОНТЕКСТІ
ПІЗНАВАЛЬНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ УЧНІВ*
- Луценко В.В., Гавриленко Ю.Д., Павленко О.М.** 916
*СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ В МУЗИЧНОМУ
МИСТЕЦТВІ*
- Мичковська В.Р.** 928
*ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПОЛЬСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ» У
ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ФІЛОЛОГІВ*
- Нанівський Р.С.** 945
*ПОГЛЯДИ ОМЕЛЯНА ВИШНЕВСЬКОГО (1931–2019) НА СПІВВІД-
НОШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ*
- Плеханов А.В., Кустинський О.В.** 957
*ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО
УПРАВЛІННЯ ОРГАНАМИ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ
(ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ)*

Постоленко І.С. <i>ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ТЕСТУВАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ І ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ</i>	968
Равлюк Т.А. <i>РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014 «СЕРЕДНЯ ОСВІТА» ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПАРТНЕРСТВО І ПРОФЕСІЙНА КОМУНІКАЦІЯ ВЧИТЕЛЯ»</i>	980
Сидоренко Т.Д., Білоненко Г.О. <i>ЕМОЦІЙНЕ ЗЦІЛЕННЯ МИСТЕЦТВОМ: ІНКЛЮЗИВНІ ПІДХОДИ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ-ПЕРЕСЕЛЕНЦЯМИ В РАМКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»</i>	993
Скиба О.М. <i>ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НЕЛІНГВІСТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ</i>	1005
Співачук В.О., Іконнікова М.В., Жук Н.А. <i>ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧЕНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗВО</i>	1017
Теличко В.Ю. <i>КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ</i>	1033
Тесцова О.О. <i>СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛЕКСИКИ НА ФАКУЛЬТЕТАХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ</i>	1041
Тименко В.П., Колєснікова А.Е. <i>ІНТЕГРАЦІЯ ЕТНОДИЗАЙНУ В ГРАФІЧНИЙ ДИЗАЙН ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОБДАРОВАНOSTІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ДИЗАЙН-ОСВІТИ</i>	1052
Ткачук М.М., Ткачук Л.В. <i>НАЦІОНАЛЬНІ ІМПЕРАТИВИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА</i>	1062
Хомюк Н.В. <i>ВИКОРИСТАННЯ КАРТ І КАРТОГРАФІЧНИХ СЕРВІСІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ І ПІСЛЯ ВІЙНИ</i>	1073

СЕРІЯ «Історія та археологія»

- Лукуаненко О.В.** 1084
POLICY OF THE COMMUNIST PARTY REGARDING THE REGULATION OF THE EVERYDAY LIFE OF HIGHER PEDAGOGICAL INSTITUTIONS IN THE 1920s-1960s: IDEALIZATION AND REALIZATION
- Войтович А.О.** 1098
НА ПЕРЕХРЕСТІ ДВОХ ОКУПАЦІЙ: СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ 1914-1915 РР.
- Громік О.В.** 1106
ХАРАКТЕР ПЕРЦЕПЦІЇ ЗАХІДНИХ ІДЕЙ ЯПОНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ У ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ ХХ СТОЛІТТЯ
- Дем'янчук А.Л.** 1114
БЛАЖЕННИЙ АРХІЄПІСКОП ЯКІВ СТРЕПА (JAKUB STRZEMIE) – ПОКРОВИТЕЛЬ ЛЬВІВСЬКОЇ АРХІДІЄЦЕЗІЇ РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ: БІОГРАФІЯ, КУЛЬТ
- Єремєєва І.А.** 1128
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ЕВОЛЮЦІЇ ТА СУЧАСНИХ ПРОЦЕСІВ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ
- Іванов О.Ю., Понипаляк А.В.** 1140
ДЕРАДЯНІЗАЦІЯ В ПАРАДИГМІ ІСТОРИЧНОЇ ПОЛІТИКИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ
- Королько А.З., Кобута С.Й., Жерноклесв О.С** 1152
ПОСОЛЬСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА САНДУЛЯКА В ГАЛИЦЬКОМУ КРАЙОВОМУ СЕЙМІ (1908–1914 РР.)
- Костючок П.Л.** 1162
СПРОБИ ПРИЄДНАННЯ ЛЕМКІВЩИНИ ДО ЧЕХОСЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ
- Мельничук О.А., Коляструк О.А., Кравченко П.М.** 1172
ДОСЛІДНИКИ ГОЛОДОМОРУ ВІЛЬЯМ ЧЕМБЕРЛЕН І РОБЕРТ КОНКВЕСТ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ТАНДЕМ ЗАХІДНИХ ІНТЕЛЕКТУАЛІВ
- Нагірняк М.Я., Сохацький О.Ю., Морозюк Ю.В.** 1185
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ГЕОПОЛІТИЧНУ СИТУАЦІЮ: РОЗВИТОК КОНФЛІКТУ МІЖ ЗАХОДОМ І РОСІЄЮ, ЄДИНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ВІДНОСИНИ З СУСІДНІМИ КРАЇНАМИ

- Тоноян А.А.** 1198
*ЖУРНАЛ «ОСНОВА» (1861–1863 РР.) В ІСТОРИОГРАФІЇ 1863–1939 РР.:
ЕВОЛЮЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ПІДХОДІВ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЙ*
- Шкорубська В.П.** 1232
*ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ ВІЙСЬКОВИХ
МУЗЕЇВ*
- Щеглов А.Ю.** 1244
*РОЗВІДУВАЛЬНА ТА ДИВЕРСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СРСР ПРОТИ
ПОЛЬЩІ НА УКРАЇНСЬКІЙ ДІЛЯНЦІ КОРДОНУ В 20-30-х РОКАХ
XX СТ.: СУЧАСНА ВІТЧИЗНЯНА ІСТОРИОГРАФІЯ*

УДК 347.9

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-6\(24\)-545-559](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-6(24)-545-559)

Маньгора Володимир Васильович кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри права, Вінницький Національний аграрний університет, вул. Пирогова, 3, м. Вінниця, 21037, тел.: (097) 229-07-90, <https://orcid.org/0000-0003-3812-3797>

Маньгора Таміла Василівна кандидат юридичних наук, доцент кафедри права, Вінницький Національний аграрний університет, вул. Пирогова, 3, м. Вінниця, 21037, тел.: (097) 439-82-32, <https://orcid.org/0000-0002-7010-8768>.

Пономаров Мирослав здобувач ступеня магістра Вінницького національного аграрного університету, вул. Пирогова, 3, м. Вінниця, 21037, тел.: (093) 136-79-11

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИРІШЕННІ СПОРІВ ШЛЯХОМ ПОСЕРЕДНИЦТВА В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Анотація. У статті розглядаються актуальні аспекти застосування посередництва як засобу вирішення цивільних спорів у сучасному судочинстві. Досліджено роль та значення посередників у забезпеченні ефективного врегулювання конфліктів, зокрема через використання медіаційних процесів. Звертається увага на те, як сучасні обставини та соціокультурні зміни впливають на популярність та ефективність цього методу розв'язання конфліктів у судовій системі.

Основна частина статті присвячена аналізу концепцій та принципів посередництва в контексті цивільного судочинства. Зазначається про розгляд специфіки посередництва у порівнянні з традиційними судовими процедурами, виділяючи переваги цього методу вирішення спорів.

Визначено перспективи подальшого розвитку посередництва в цивільному судочинстві та підкреслює важливість цього методу для підтримання справедливості та впровадження ефективних механізмів розв'язання спорів в сучасному правовому середовищі.

Проаналізовано сучасні виклики та тенденції, які виникають у процесі впровадження посередництва в цивільному судочинстві. Висвітлено питання ефективності, довіри учасників та можливості покращення стандартів регулювання посередництва.

Окремий акцент робиться на розвитку законодавства та правових умов для розвитку посередництва в цивільному судочинстві, також вказується на

важливість адаптації правових норм до сучасних реалій та потреб суспільства для забезпечення ефективного використання посередництва в судових процедурах.

Зроблено загальний висновок щодо потенціалу посередництва в цивільному судочинстві та його майбутнього впливу на процес вирішення спорів. Визначено переваги перспективи для подальшого дослідження та розвитку у вирішенні спорів шляхом посередництва в цивільному судочинстві.

Ключові слова: медіація, посередництво, цивільне судочинство, сучасні тенденції вирішення цивільних спорів, цивільне законодавство, правове регулювання медіації, ефективність врегулювання конфліктів.

Manhora Volodymyr Vasyliovych Candidate of Pedagogical Sciences, Associate professor of the department of Law, Vinnytsia National Agrarian University, tel.: (097)-229-07-90, <https://orcid.org/0000-0003-3812-3797>

Manhora Tamila Vasylivna Candidate of Law Sciences, Associate professor of the department of Law, Vinnytsia National Agrarian University, tel.: (097) 439-82-32, <https://orcid.org/0000-0002-7010-8768>.

Ponomarov Myroslav Oleksiiovych masters degree holder, Vinnytsia National Agrarian University, tel.: (096) 861-70-08

MODERN TRENDS IN RESOLVING DISPUTES THROUGH MEDIATION IN CIVIL PROCEDURE

Abstract. The article examines current aspects of the application of mediation as a means of resolving civil disputes in modern judiciary. It explores the role and significance of mediators in ensuring effective conflict resolution, particularly through the use of mediation processes. Attention is given to how contemporary circumstances and socio-cultural changes affect the popularity and effectiveness of this method of conflict resolution within the judicial system.

The main part of the article is dedicated to analyzing the concepts and principles of mediation in the context of civil litigation. It discusses the specifics of mediation compared to traditional court procedures, highlighting the advantages of this dispute resolution method.

The prospects for further development of mediation in civil litigation are outlined, emphasizing the importance of this method in maintaining justice and implementing effective dispute resolution mechanisms in the modern legal environment.

Current challenges and trends arising in the process of implementing mediation in civil litigation are analyzed. Issues of effectiveness, participant trust, and the possibility of improving mediation regulation standards are highlighted.

A separate emphasis is placed on the development of legislation and legal conditions for the advancement of mediation in civil litigation, stressing the importance of adapting legal norms to modern realities and societal needs to ensure the effective use of mediation in judicial procedures.

A general conclusion is made regarding the potential of mediation in civil litigation and its future impact on the dispute resolution process. The advantages and prospects for further research and development in resolving disputes through mediation in civil litigation are identified.

Keywords: mediation, mediation, civil litigation, modern trends in resolving civil disputes, civil legislation, legal regulation of mediation, effectiveness of conflict resolution.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві поняття посередництва охоплює різноманітні аспекти, проте важливе місце належить саме ролі посередника у вирішенні конфліктів та суперечок. Це має значний вплив як на безпосередніх учасників спору, так і на інших членів суспільства. Навіть ті, хто не бере активної участі у вирішенні конкретної ситуації, можуть бути зацікавлені в її врегулюванні, оскільки забезпечення громадського порядку має велике значення для всього суспільства. Такі ситуації повинні бути вирішені відповідно до законодавства, цивільних договорів, ділових звичаїв та моральних принципів. З прийняттям Закону України «Про медіацію» від 16.11.2021 року питання посередництва у вирішенні конфліктних ситуацій стало легітимованим як комплексна категорія, що об'єднує подібні процедури позасудового врегулювання спорів. Навіть до прийняття цього закону поняття та сутність посередництва були прямо врегульовані статтею 70 Цивільного процесуального кодексу України, де використовувалась поняття «посередництво (медіація)», а також в інших нормативних актах, наприклад, у наказі Міністерства соціальної політики України від 17.08.2016 року № 892 «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва».

Окрім розгляду посередництва як альтернативного методу вирішення спорів у формі цивільного судочинства, виявлено використання посередництва в рамках самого судового провадження як альтернативи стандартним процедурам цивільного судочинства.

Викладене вище створює передумови для проведення дослідження щодо ролі посередництва в цивільному судочинстві, а також вивчення його форм та змісту з урахуванням наявного досвіду Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом тривалого часу вітчизняні науковці та практики продовжують досліджувати інститут медіації та проблему його впровадження в Україні. У своїх працях окремі аспекти цієї проблематики висвітлюють такі вчені, як С. Бондаренко-Зелінська, Г. Запара,

Н. Гончарова, М. Дякович, В. Землянська, В. Комаров, В. Маковій, Н. Мазаракі, В. Мотиль, В. Новосад, Г. Огречук, Т. Подковенко, Н. Семенов, В. Сойко, В. Яковлев, І. Ясиновський. Проте наші вчені все більше звертають увагу на аналіз досвіду закордонних країн та можливі шляхи його адаптації до цивільного процесу в Україні.

Праці науковців, які досліджують медіацію, або посередництва в цілому, а також процесуальні засоби, у тому числі цивільний процес, характеризуються різноманітністю підходів до вивчення природи цього явища. Це підкреслює важливість подальших досліджень, особливо враховуючи досвід наших та європейських законодавців.

Метою статті – є проведення дослідження та аналізу різних аспектів посередництва (медіації) у цивільному судочинстві, зокрема в українському контексті та з урахуванням світового досвіду. Основне завдання полягає в розкритті ролі, значення та перспектив використання посередництва у вирішенні цивільних спорів.

Об'єктом дослідження є сам процес використання медіації у вирішенні цивільних спорів у сучасному судочинстві.

Предметом дослідження є сучасні тенденції у вирішенні спорів шляхом посередництва в цивільному судочинстві.

Виклад основного матеріалу. Медіація (посередництво) (від латинського «mediatio») - це процес переговорів, який проводиться за допомогою незалежного, нейтрального та кваліфікованого посередника – медіатора [1, с. 197]. Медіатор надає сторонам конфлікту допомогу у розборі ситуації конфлікту так, щоб вони могли самостійно обрати спосіб вирішення проблеми, що відповідає їхнім інтересам. При цьому посередник не приймає рішення щодо вирішення конфлікту, а лише допомагає сторонам досягнути узгодження та оформити його у вигляді медіаційної угоди. Таким чином, медіація є засобом вирішення спору без участі судді та спрямована на зменшення конфлікту за допомогою досягнення компромісу між сторонами.

Серйозною перешкодою та справжнім викликом для її розвитку став воєнний стан, який триває вже другий рік поспіль через повномасштабне військове вторгнення російської федерації на територію України. Вітчизняний бізнес зіткнувся з новим явищем у своїй історії, адже країна перебуває в активній фазі повномасштабної війни із застосуванням усіх можливих сучасних систем ведення бойових дій. Внаслідок цього мільйони людей тимчасово залишили країну або стали внутрішньо переміщеними особами, а ще більше мільйонів призовників були мобілізовані до лав збройних сил. Зазначене суттєво вплинуло на роботу судової системи, деякі суди в перші місяці війни фактично припинили роботу, а деякі й досі працюють з обмеженими можливостями (через проблеми з безперебійним електропоста-

чанням, повітряну тривогу, перебої в роботі транспорту тощо). Війна вплинула на економічні відносини та можливість якісно вирішувати суперечки між суб'єктами господарювання. Медіація сприяє поширенню цієї негативної тенденції та регулює значну кількість економічних конфліктів в умовах воєнного стану.

Цивільний процесуальний кодекс України, разом з іншими процесуальними кодексами країни, вперше введе новий термін – «посередництво» або медіацію як метод позасудового вирішення спорів. Наприклад, у статті 70 ЦПК України в початковому вигляді, поряд із переліком осіб, які не можуть бути допитані як свідки, також згадується категорія осіб, які безпосередньо брали участь у позасудовому врегулюванні спору через процедуру посередництва (медіації). Таким чином, автори цієї редакції фактично вважають обидві категорії ідентичними. Оскільки на момент набрання чинності відповідних положень ЦПК України не існувало відповідного закону, що регулював би процедури медіації на рівні законодавчого акта, це не викликало жодних питань. Ця ситуація також знаходила відображення у інших нормативно-правових актах, наприклад, у наказі Міністерства соціальної політики України від 17 серпня 2016 року № 892 «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва».

Т. Цувіна відділяє медіацію на присудову (судову) та досудову. Присудова медіація (court-related mediation, court-annexed mediation) - це один із видів медіації, що відбувається після звернення особи до суду та інтегрована у цивільне судочинство. На відміну від досудової медіації, яка проводиться без звернення до суду. Аналіз зарубіжної літератури дозволяє визначити кілька моделей присудової медіації, залежно від того, хто виконує функції медіатора при проведенні процедури. Можна виділити такі моделі: 1) Зовнішня присудова медіація (external court-annexed mediation) (або «зближена» медіація чи приватна медіація в рамках судового процесу) - це вид присудової медіації, за якого суддя передає справу на розгляд медіатору, який обраний сторонами та не є суддею або іншим працівником суду. Медіатор займається наданням медіаційних послуг приватно та зареєстрований як медіатор. 2) Внутрішня присудова медіація (internal court-annexed mediation) або інтегрована медіація - це вид присудової медіації, що проводиться ніби «всередині» суду, його працівниками або суддями-медіаторами. Вона поділяється на два різновиди в залежності від того, хто виступає медіатором: а) проведення медіації іншим суддею суду, де розглядається справа, який не входить до складу суду, що розглядає зазначену справу; б) проведення медіації працівниками суду, що не є суддями, наприклад, працівниками апарату суду, помічниками суддів тощо, або спеціальними медіаторами, які працюють у центрі медіації, що знаходиться при суді [1, с. 196-197].

У науковому середовищі загальноновизнаним підходом є розгляд медіації як підмножини концепції посередництва, поряд з такими категоріями, як модерація, переговори та представництво [2, с. 101]. Цей підхід визнається слухним, оскільки відображає сутність поняття посередництва як: 1) сприяння у встановленні ділових, торговельних, дипломатичних та інших зносин між сторонами (допомога у налагодженні спілкування між ними); 2) сприяння примиренню сторін, встановленню миру між конфліктуєчими суб'єктами (у міжнародному праві - участь третьої, нейтральної сторони або міжнародної організації у мирному вирішенні конфлікту між іншими суб'єктами) [3, с. 1076].

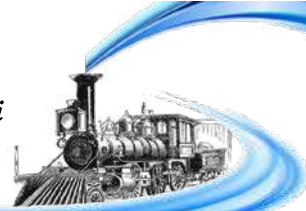
У процесуальних кодексах, зокрема в ЦПК України, відображено інститут посередництва як засобу вирішення спорів. Цей інститут виступає альтернативою участі судді у вирішенні спору, пропонуючи позасудову або альтернативну форму примирення сторін. Такі розгляди дозволяють розрізнити два види посередництва в первісній редакції ЦПК України: досудове, яке суттєво збігається з медіацією, та посередництво за участі судді, що є складовою частиною судового провадження.

При аналізі першої редакції ЦПК України важливо визначити відмінності між обома видами посередництва. По-перше, у контексті відповідного судочинства, досудове посередництво не є його невід'ємною складовою, а замість цього представляє собою альтернативу для вирішення спору поза звичайними методами. У той же час, посередництво за участі судді безпосередньо вбудоване у процесуальну форму і є обов'язковою частиною підготовчого етапу цивільного судочинства. Проте щодо останнього існує думка про окрему стадію врегулювання спору з участю судді, що має свої певні недоліки [4, с. 9].

По-друге, щодо місця в процедурі вирішення спору або моменту виникнення: досудове посередництво виникає до звернення учасників спору до суду, тоді як присудова медіація відбувається після відкриття провадження по справі, але перед розглядом справи по суті. У літературі підтримується аргументований підхід, що саме за цією підставою присудову медіацію визначають як таку, що має відповідні підстави, зокрема згідно з викладеним нижче [1, с. 199–200]. Тому інший вид посередництва логічно визначати як позасудову медіацію за природою її виникнення та застосуванням.

По-третє, на відміну від позасудової медіації, присудова медіація в повній мірі потребує дотримання відповідної процесуальної форми, що прямо відображено у процесуальному законі.

По-четверте, позасудова медіація має на меті знайти компромісний варіант вирішення спору шляхом визначення потреб і інтересів сторін конфлікту, іноді не точно відповідаючи вимогам нормативних приписів

законодавства, яке регулює такі суспільні відносини. Протилежно, присудова медіація, як правило, реалізується в рамках вже заявлених вимог сторін конфлікту, виражених у процесуальних документах, таких як позовна заява, відзив на позовну заяву, відповідь на відзив, заперечення. Ці документи, у свою чергу, відповідають тій моделі вирішення спору, яка вже закладена в нормативному підґрунті відповідних відносин.

По-п'яте, у позасудовій медіації будь-яка особа може виступати як посередник, якій притаманні риси медіатора, тобто посередника у вирішенні спору, у той час як у присудовій медіації посередником може бути лише процесуально визначена особа – суддя, і ніхто більше.

По-шосте, відповідно до статей 202 та 204 ЦПК України початок та закінчення стадії врегулювання спору за участю судді визначається окремим процесуальним документом – відповідною ухвалою судді, тоді як для позасудової медіації існує спрощена процедура початку та закінчення, яка не пов'язана з процесуальною діяльністю. Ця характеристика свідчить про більшу диспозитивність саме позасудової медіації, яка, тим не менш, є досить важливою складовою присудової медіації, як підкреслюється в літературі [4, с. 8].

Дійсно, до характерних рис присудової медіації можна віднести ще й інші аспекти: 1) процесуальні умови проведення стадії цивільного процесу: це включає процесуальний статус учасників, особливості зустрічей зі сторонами, межі поведінки судді та його активний статус, а також процесуальні часові обмеження [5, с. 82–83]; 2) групування за зовнішніми та внутрішніми ознаками: це важливий аспект в інтерпретації присудової медіації, який може враховувати зовнішні та внутрішні ознаки цього процесу [4, с. 9]; 3) співставлення з позасудовою медіацією за різними критеріями: це включає розгляд місця, значення, сутності тощо, що може допомогти в розумінні відмінностей між цими двома формами медіації [6, с. 151].

Зважаючи на історичні корені альтернативних способів вирішення цивільно-правових спорів, слід зауважити, що впровадження цього явища має стародавні корені. Важливо відзначити, що процедура врегулювання суперечливих (конфліктних) ситуацій, які мають юридичне значення і можуть виникати в позасудовому, досудовому або судовому порядку, є поняттям, яке є абсолютно новим для вітчизняного права [7, с. 24]. Оскільки спори і конфлікти є неодмінною частиною будь-якого суспільства, метою кожної держави стає не лише їхнє якнайшвидше вирішення, а й запобігання виникненню нових протиріч.

Протягом тривалої еволюції, примирні процедури були використані різними народами і у різний спосіб. Першим відомим в історії способом вирішення спору є силове протистояння, де перемагає найсильніший. Стародавній Вавилон, фінікійська цивілізація, Стародавня Греція та

Стародавній Рим знали три основні шляхи вирішення спорів: за допомогою сили, права або інтересів. Перший підхід, антиправовий, передбачав, що сторона з більшою силою та фізичними перевагами перемагала, пригнічуючи іншу сторону. Другий підхід надавав можливість вирішити спір у суді, використовуючи правила та закони того часу. Третій підхід, базований на інтересах, наголошував на можливості мирного врегулювання конфлікту, не звертаючи уваги на фізичні переваги чи правові норми [8, с. 100].

Аналізуючи морально-правові засади та соціально-політичний лад того часу, можна зробити висновок, що інститут примирення не повністю розвинувся та не підтримувався суспільством Київської Русі. Кровна помста потерпілого або його родичів кривднику вважалася благородним ділом. Однак правові норми «Руської правди» не надавали вичерпної інформації щодо того, яким чином та за чією ініціативою мало відбуватися відшкодування завданої шкоди, і чи був конфлікт врегульований повністю чи ні. Тому випадки примирення були скоріше винятком, ніж правилом.

Розглядаючи медіацію в недалекому минулому, можна відзначити її важливе місце серед інших примирних процедур у рамках руху за альтернативне вирішення спорів (АВС). У 1946 році в США була створена Федеральна служба медіації та примирення (FMCS) з метою врегулювання трудових спорів. Також на той час з'явилась Американська арбітражна асоціація як перша приватна організація, яка обслуговувала професійних медіаторів. Рух за АВС почав свій розвиток з Паундської конференції 1976 року, яка відбулася внаслідок громадської невдоволеності системою правосуддя. Під час конференції суддя Верховного суду США Уоррен Е. Бергер відзначив значні недоліки судової системи, такі як високі судові витрати, затяжні процедури та зволікання, і запропонував звернутися до неформальних альтернатив. Другим важливим кроком є доповідь професора Френка Сандера, який висунув ідею «будинку правосуддя з багатьма дверима». У такому «будинку правосуддя» спеціальний службовець передбачав превентивний огляд позовів, що надходили до суду, та пропонував сторонам вибір із різних варіантів вирішення спору, що найбільш відповідали б їхнім потребам.

У 2003 році був прийнятий Закон США «Про медіацію», що ще більше зміцнив статус та роль медіації у суспільстві. На початку XXI століття в США вже існувала законодавча та регуляторна база для медіації, було створено сотні організацій, що надавали послуги АВС, і тисячі професійних медіаторів. В усіх штатах були запроваджені програми судової медіації, які передбачали різноманітні моделі, від добровільної до обов'язкової [9, с. 60].

У Великій Британії, як і в інших країнах англосаксонської правової системи, медіація отримала свій розвиток через добровільний підхід та реакцію на громадський запит на альтернативні методи вирішення спорів.

У Європі, де діє континентальна правова система, становлення медіації відбулося дещо пізніше, але в цій галузі також були прийняті важливі регулятивні закони. Наприклад, в Австрії основні принципи медіації, професійну підготовку та акредитацію медіаторів регулює Цивільний закон про Медіацію (*Zivil rechts mediations gesetz*). У 2009 році в Італії була проведена реформа цивільного процесу, яка завершилася прийняттям окремого закону, що регулює і стимулює звернення до медіації в цивільних і комерційних спорах. Згідно з цим законом існує національний реєстр медіаційних організацій, який веде Міністерство юстиції. Медіація вводиться як обов'язкова стадія в суді за окремими категоріями справ, такими як спори про страхування, фінансові, банківські суперечки, суперечки між партнерами фірм і інше. У Польщі медіація має законодавче регулювання та широке застосування. Медіація в цивільно-правових спорах була впроваджена до Цивільного процесуального кодексу Польщі відповідним Законом від 28 липня 2005 року. У Болгарії 17 грудня 2004 року було прийнято Закон «Про медіацію (посередництво)», який регулює відносини, пов'язані із медіацією (посередництвом). Закон визначає медіацію (посередництво) як добровільну і конфіденційну процедуру для позасудового вирішення суперечок, у яких третя особа - медіатор (посередник) - допомагає сторонам, що сперечаються, дійти згоди. [9, с. 60-61].

У цивільному судочинстві Франції існують різні способи примирення сторін: 1) самостійно за власною ініціативою або за ініціативою судді (Титул VI «Примирення» Книги I); 2) безпосередньо в кабінеті судді, тобто в рамках відповідної процесуальної процедури; 3) за участю примирювача, призначеного судом, який проводить примиренні процедури поза межами спеціального формального порядку, за погодженням сторін. Ці положення відображають специфіку французької системи правосуддя та підкреслюють важливість примирення сторін у цивільних справах [10, с. 126].

У країнах континентальної системи права законодавче регулювання медіації відбувається по-іншому порівняно з країнами англосаксонської системи права. Держава активно сприяє зверненню до медіації, встановлюючи обов'язкову модель медіації для конкретних видів спорів, надаючи податкові пільги для тих, хто використовує примирні процедури, і накладаючи штрафи у разі безпідставної відмови від використання медіації. В такій ситуації медіація існує паралельно з судовим процесом [9, с. 61-62].

Медіація вимагає особливого законодавчого врегулювання, а також прийняття суспільством цієї процедури та фінансової доступності до неї.

Додатково до інституту медіації, в Україні існує інститут врегулювання спору за участю судді, який законодавче регулюється Цивільним процесуальним кодексом України, зокрема статтями 201-205 [10].

Зміни, які відбулися з набранням чинності Закону України «Про медіацію» від 16 листопада 2021 року [12], призвели до розділення категорій посередництво в широкому розумінні та медіації як окремого випадку. Це стало передумовою для внесення відповідних змін до статті 70 Цивільного процесуального кодексу України, в якій поєднаний термін «посередництво» (медіація) був видозмінений лише на «медіацію». Така позиція безпосередньо пов'язана зі змістом статті 1 Закону України «Про медіацію», в пункті 4 частини 1 якої під медіацією розуміється позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів [12]. Це чітко відмежовує медіацію від інших форм посередництва. Отже, за такого законодавчого підходу назвати процедуру врегулювання спору за участю судді медіацією буде недолугим висновком.

Безсумнівною перевагою медіації є її більша гнучкість порівняно з судовим процесом. У процедурі медіації сторони можуть вільно обирати місце проведення, проводити медіацію онлайн з будь-якої точки світу, обирати довільний формат медіації, а також визначати зручний час для проведення без дотримання офіційних процедур. Ці переваги проявляються на практиці. Зокрема, у першому півріччі 2022 року на територіях, підконтрольних Збройним силам України, але які зазнавали активних обстрілів (Київ, Харків, Одеса, Миколаїв, Чернігів, Суми), не працювала велика кількість судів. всі або працювали в обмеженому режимі. Через різні технічні причини судові засідання не відбулися, у справах оголошено тривалі перерви. Якби на той час медіація в Україні досягла достатнього рівня розвитку, вона реально могла б допомогти бізнесу успішно вирішувати господарські спори, які вже знаходяться в суді. Адже спрощені форми процесу медіації, безперечно, більш доступні для реалізації в умовах воєнного стану, оскільки позбавлені бюрократичного формалізму. На жаль, на момент повномасштабного вторгнення військ російської федерації на територію України врегульована законом медіація фактично ще не розпочалася. Тому медіація не змогла винести частину вже існуючих господарських спорів із зали суду.

Слід також звернути увагу, на урегулювання спору за участю судді може відбутися до початку розгляду справи по суті, якщо обидві сторони згодні. Тим часом, медіація може бути використана на будь-якій стадії судового процесу і також за згодою обох сторін. Щодо тривалості процедури, строк медіації встановлюється за згодою сторін, в той час як урегулювання спору за участю судді може тривати протягом розумного періоду, але не більше тридцяти днів з дня призначення урегулювання. У випадку, якщо сторонам не вдається домовитися, повторне урегулювання цього спору не допускається. Також,

урегулювання спору за участю судді не допускається, якщо до справи долучилася третя особа, яка має власні вимоги щодо предмета спору. Розвиток інституту мирного врегулювання спорів з використанням різних методів мирного врегулювання може значно зменшити навантаження на суддів і сприяти швидкому вирішенню спорів. Таким чином, хоча йдеться про той самий процес судової медіації, медіатором у цьому випадку є суддя. Це може бути пояснено відсутністю чіткого законодавчого визначення медіації як окремого правового інституту, тому деякі її аспекти проявляються через інші правові механізми.

У впровадженні медіації в цивільний процес України виникають перешкоди з кількох причин. По-перше, низька правова культура населення ускладнює проведення реформ, оскільки без її підвищення неможливо успішно впровадити нові правові інститути. По-друге, низький рівень довіри до медіації виникає з недостатньої інформованості суспільства щодо переваг цього методу вирішення конфліктів. По-третє, одна зі сторін часто має бажання задовольнити лише свої інтереси, не бажаючи укласти компроміс з іншою стороною. По-четверте, у суспільстві закріпилася усталена думка, що звернення до суду є єдиним шляхом вирішення конфліктів. Нарешті, відсутність правового базису і фінансового забезпечення ускладнює будь-які реформи, включаючи впровадження медіації [13, с. 263].

Таким чином, вирішення конфліктів може відбуватися не лише через судові процедури, а також через позасудові механізми, включаючи медіацію. Підходи до закріплення медіації в правових системах різних країн варіюються, і кожна держава обирає свою власну модель медіації відповідно до своїх потреб та правових традицій. Важливою умовою для успішного впровадження медіації є готовність суспільства використовувати цей механізм та ефективність держави в реалізації реформ, які враховують досвід інших країн і національні особливості.

Зазначимо, що незважаючи на введення воєнного стану на всій території країни з 24 лютого 2022 року та його неодноразове продовження, наразі до 18 серпня 2024 року суди мають продовжувати працювати у звичайному режимі. Запровадження вищезазначеного воєнного стану не впливає на судовий процес, яким відповідно до статті 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» забороняється скорочувати чи прискорювати будь-які форми судочинства в умовах воєнного стану [14].

Законом України від 03.03.2022 року №2112-ІХ «Про внесення зміни до частини сьомої статті 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо визначення територіальної підсудності судових справ», яким частину 7 статті 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII викладено в новій редакції, згідно з яким судам дозволяється

змінювати територіальну підсудність судових справ під час воєнного стану шляхом їх передачі до іншого територіально найближчого суду [15]. Слід зазначити, що реальний стан справ свідчить про неможливість повноцінної роботи судів в існуючих умовах. Слід враховувати, що внаслідок бойових дій було знищено або пошкоджено частину приміщень судів, знищено оргтехніку, архіви тощо. За таких умов гарантії якісного судочинства залишаються недостатньо захищеними.

Враховуючи викладене, актуальність розширення сфери застосування процедури медіації є очевидною. Практика показала, що велика кількість підприємців змінюють місцезнаходження, стаючи внутрішньо переміщеними особами, та переносять свій бізнес в інші регіони країни, часто в західні області. Це створює додаткові труднощі при розгляді справ у судах юрисдикції. В таких умовах особливо актуальним є альтернативний формат вирішення економічних спорів, зокрема медіація. Процедура медіації є процесуально спрощеною та дешевшою порівняно з судовим процесом, що робить її надзвичайно важливою для підприємців, які не мають можливості фізично бути присутніми на судових засіданнях чи дистанційно залучати юристів.

Отже, медіація як альтернативний спосіб вирішення цивільних спорів є надзвичайно важливою та актуальною в сучасних умовах, коли багато осіб стикаються з труднощами доступу до судової системи через зміну місця проживання та інші виклики, викликані воєнним станом.

Висновки.

Узагальнюючи викладене, можна зробити наступні висновки. Медіація слід розглядати як відокремлений аспект посередництва. У вітчизняному цивільному процесі посередництво виявилось одним зі способів врегулювання спору, забезпечуючи реалізацію прав сторін у цивільному судочинстві на примирення та виконання судом відповідного обов'язку. До прийняття Закону України «Про медіацію» посередництво було ідентифіковано з медіацією, але після цього юридично відокремлюється у випадку врегулювання спору за участі судді, тоді як медіація стає позасудовим альтернативним засобом вирішення спору. Розрізняються два види посередництва: досудове і присудове. Досудове посередництво, фактично, є класичною медіацією згідно з чинним українським законодавством, тоді як присудова медіація відбувається в рамках судового процесу. Обидва види медіації відрізняються за формалізацією у судовому процесі, місцем у процедурі вирішення спору, процесуальною формою, метою та межами розгляду предмету спору, правовим статусом медіатора (посередника) та пов'язаністю з процесуальним законом.

Після прийняття Закону України «Про медіацію» стало можливим більш чітко розмежування між різними формами посередництва, зокрема між

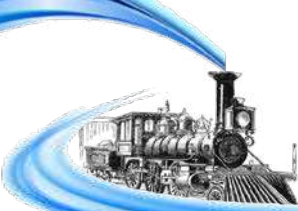

медіацією та іншими видами посередництва. Закон упорядкував процедуру медіації, визначивши її основні принципи та правовий статус медіаторів. Крім того, він надав можливість сторонам в цивільних справах звертатись до медіації на будь-якій стадії процесу за взаємною згодою. Прийняття цього Закону відкриває нові перспективи для вирішення спорів в Україні, сприяючи зменшенню навантаження на судову систему та забезпеченню більш швидкого та ефективного врегулювання конфліктів. Водночас, важливим викликом залишається підвищення усвідомлення суспільства щодо переваг медіації та розвиток культури мирного вирішення спорів. Також необхідно забезпечити доступність медіаційних послуг для всіх шарів населення та розвинути механізми фінансової підтримки медіаційних процедур.

Перешкоди, спричинені введенням воєнного стану, повільно, але впевнено долаються, а процес удосконалення законодавства про медіацію триватиме в найближчі роки, про що свідчить наявний суспільний запит на цю тему. Вітчизняні підприємці все більше пристосовуються до умов ведення бізнесу під час воєнного стану, а, відповідно, пристосовуються до реалій у сфері врегулювання господарських суперечок. У зв'язку з цим наявність процесу юридичної медіації значно розширює спектр методів вирішення конфліктів. В умовах воєнного стану відносно спрощені процедури судової медіації мають суттєву перевагу та здатні швидко та якісно вирішити значну частину існуючих цивільних спорів. Враховуючи вищевикладене, навіть за таких складних обставин медіація поступово займає належне місце серед методів вирішення цивільних спорів. Важливим завданням є ефективна реалізація державними інституціями спеціальних програм щодо висвітлення переваг медіації в умовах воєнного стану, зокрема за допомогою телебачення, радіо, газет, електронних видань та інших засобів масової інформації.

Література:

1. Цувіна Т. А. Впровадження інститут присудової медіації як перспективний напрямок реформування цивільного процесуального законодавства України. *Україна на шляху до Європи: реформа цивільного процесуального законодавства. Зб. наук. праць. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7 лип. 2017 р.)* / за заг. ред. І. О. Ізарової, Р. Ю. Ханік-Посполітак. Київ : ВД Дакор, 2017. С. 195-200.
2. Маковій В. П. Правова природа медіаційних угод. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 1. С. 99–103.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Гол. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
4. Прущак В. Є. Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України : дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право / Нац. у-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2020. 207 с.
5. Makovii V. Judgment mediation: essence and types. *Polski Interdyscyplinary Przegląd Naukowy*. 2021. № 1. Warszawa, 2021. S. 77–83.

6. Яковлев В. В. Присудова та позасудова медіація: основні ознаки. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Право.* 2017. Випуск 26. С. 143–144.
7. Крисюк Ю. П. Медіація як позасудовий спосіб вирішення спорів: історія впровадження в зарубіжних країнах та перспективи для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право».* 2016. Випуск 38. Том 2. С. 154-157.
8. Спектр О. Особливості розвитку та застосування альтернативних способів вирішення цивільно-правових спорів в Україні. *Український часопис міжнародного права.* 2013. № 1. С. 135-140.
9. Мамницький В. Ю., Белей О. В., Дулепа В. П. Медіація в цивільному процесі: перспективи запровадження в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2019. № 3. С. 59–63.
10. Донцов Д.Ю. Посередництво як засіб вирішення спору по суті в цивільному судочинстві України та Франції. *Південноукраїнський правничий часопис.* 2022. № 4. Ч. 1. С. 123-128.
11. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України; Кодекс, Закон від 18.03.2004 № 1618-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1618-15> (дата звернення: 10.06.2024).
12. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1875-20> (дата звернення: 09.06.2024).
13. Ясиновський І. Г. Проблеми впровадження та проведення медіації в Україні. *Актуальні проблеми політики.* 2015. № 55. С. 260-267.
14. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19> (дата звернення: 08.06.2024).
15. Про внесення зміни до частини сьомої статті 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо визначення територіальної підсудності судових справ : Закон України від 03.03.2022 № 2112-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2112-20> (дата звернення: 09.06.2024).

References:

1. Tsuvina T. A. (2017). Vprovadzhennia instytut prysudovoi mediatsii yak perspektyvnyi napriamok reformuvannia tsyvilnoho protsesualnoho zakonodavstva Ukrainy. [Introduction of the institute of judgment mediation as a perspective direction of reforming the civil procedural legislation of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Ukraina na shliakhu do Yevropy: reforma tsyvilnoho protsesualnoho zakonodavstva.- Collection of scientific works «Ukraine on the way to Europe: reform of civil procedural legislation.* (pp. 195-200). Kyiv : VD Dakor [in Ukrainian].
2. Makovii V. P. (2021). Pravova pryroda mediatsiinykh uhod. [Legal nature of mediation agreements]. *Pivdenoukrainskyi pravnychiy chasopys. - South Ukrainian legal journal.* 1, 99–103 [in Ukrainian].
3. Busel. V. T. (Ed.). (2005). Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great Explanatory Dictionary of Modern Ukrainian Language]. Kyiv; Irpin: VTF «Perun» [in Ukrainian]
4. Prushchak V. Ie. (2020). Vrehuliuvannia sporu za uchastiu suddi u tsyvilnomu sudochynstvi [Dispute resolution with the participation of a judge in civil proceedings]. *Candidate's thesis.* Odesa [in Ukrainian].

5. Makovii V. (2021). Judgment mediation: essence and types. [Judgment mediation: essence and types]. *Polish Interdisciplinary Scientific Review*. - *Polish Interdisciplinary Scientific Review*, 1, 77–83. [in English].
6. Yakovliev V. V. (2017). Prysudova ta pozasudova mediatsiia: osnovni oznaky. [Judgment and non-judgment mediation: main features.] *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody*. - *Collection of scientific works of Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda*, Law, 26, 143–144. [in Ukrainian]
7. Krysiuk Yu. P. (2016). Mediatsiia yak pozasudovyi sposib vyrishennia sporiv: istoriia vprovadzhennia v zarubizhnykh krainakh ta perspektyvy dlia Ukrainy. [Mediation as an out-of-court method of dispute resolution: history of implementation in foreign countries and prospects for Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. - *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*. «Law» series. 38, (Volume 2), (pp.154-157) [in Ukrainian].
8. Spektr O. (2013). Osoblyvosti rozvytku ta zastosuvannia alternatyvnykh sposobiv vyrishennia tsyvilno-pravovykh sporiv v Ukraini. [Peculiarities of the development and application of alternative methods of resolving civil disputes in Ukraine]. *Ukrainskyi chasopys mizhnarodnoho prava*. - *Ukrainian Journal of International Law*, 1, 135-140 [in Ukrainian].
9. Mamnytskyi V. Yu., Belei O. V., Dulepa V. P. (2019). Mediatsiia v tsyvilnomu protsesi: perspektyvy zaprovadzhennia v Ukraini. [Mediation in the civil process: prospects for implementation in Ukraine] *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii - Actual problems of domestic jurisprudence*, 3?, 59–63 [in Ukrainian].
10. Dontsov D.Iu. (2022) Poserednytstvo yak zasib vyrishennia sporu po suti v tsyvilnomu sudochynstvi Ukrainy ta Frantsii. [Mediation as a means of dispute resolution in the civil proceedings of Ukraine and France]. *Pivdennoukrainskyi pravnychi chasopys - South Ukrainian legal journal*, 4. Part 1, 123-128 [in Ukrainian].
11. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Civil Procedure Code of Ukraine]. (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>. [in Ukrainian].
12. Pro mediatsiiu : Zakon Ukrainy [The Law of Ukraine «On Mediation»]. (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-IX#Text>. [in Ukrainian]
13. Yasynovskyi I. H. (2015) Problemy vprovadzhennia ta provedennia mediatsii v Ukraini. *Problems of implementation and conduct of mediation in Ukraine - Aktualni problemy polityky*, 55, 260-267 [in Ukrainian].
14. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu : Zakon Ukrainy [The Law of Ukraine «About the legal regime of martial law], (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].
15. Pro vnesennia zminy do chastyny somoi statti 147 Zakonu Ukrainy «Pro sudoustrii i status suddiv» shchodo vyznachennia terytorialnoi pidsudnosti sudovykh sprav [The Law of Ukraine «On amending part seven of Article 147 of the Law of Ukraine «On the Judiciary and the Status of Judges» regarding the determination of territorial jurisdiction of court cases» (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/2112-20> [in Ukrainian].